

Biały Dwór, 29 grudnia 2025r.

dr hab. Agata Chudzińska-Czupala, prof. USWPS

Uniwersytet SWPS

Instytut Psychologii, Filia w Katowicach

Interdyscyplinarne Centrum Badań Aktywności Społecznej

i Dobrostanu FEEL&ACT WELL

**Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Karoliny Grzyb na temat
„Specyfika funkcjonowania rodziny a problematyczne korzystanie z Internetu.
Pośrednicząca rola strachu przed przeoczeniem”**

Na podstawie Uchwały nr 03/10/2025 Rady Naukowej Instytutu Psychologii Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego z 21 października 2025r., podjęłam się oceny naukowej pracy doktorskiej Pani mgr Karoliny Grzyb, pt. **„Specyfika funkcjonowania rodziny a problematyczne korzystanie z Internetu. Pośrednicząca rola strachu przed przeoczeniem”**, przygotowanej w Szkole Doktorskiej w Uniwersytecie Śląskim, pod kierunkiem Pani dr hab. Elżbiety Turskiej, profesor UŚ. Rozprawę tę przestudiowałam z dużym zainteresowaniem i dziękuję za możliwość jej zrecenzowania.

Formalno – merytoryczne kryteria oceny

W ocenie rozprawy Pani mgr Karoliny Grzyb przyjąłam kryteria wynikające z obowiązującej Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85, z późn. zm.) zgodnie z którą, rozprawa doktorska powinna spełniać cztery kryteria:

1. rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej,
2. przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne,
3. rozprawa doktorska może mieć formę pracy pisemnej, w tym monografii naukowej, zbioru opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, pracy

projektowej, konstrukcyjnej, technologicznej lub wdrożeniowej, a także dzieła artystycznego,

4. rozprawa doktorska może być pracą współautorską, jeżeli kandydat wykaże w niej swój indywidualny wkład w jej powstanie.

Ocena rozprawy doktorskiej

Opierając się na wymienionych wyżej kryteriach, ocenę rozprawy doktorskiej Pani magister Karoliny Grzyb przedstawię w odpowiadającym im porządku.

Po uważnym przeczytaniu i wnikliwym przeanalizowaniu treści rozprawy, odnosząc się do **pierwszego kryterium**, mogę z pełnym przekonaniem stwierdzić, że Pani mgr Karolina Grzyb posiada bogatą wiedzę ogólną z psychologii oraz specjalistyczną wiedzę, ściśle powiązaną z badanymi przez siebie zjawiskami w zakresie psychologii zdrowia, psychologii pozytywnej i psychologii rodziny/psychologii rozwojowej.

Przedmiotem recenzowanej rozprawy doktorskiej jest analiza związku pomiędzy prężnością rodzinną (family resilience) a problematycznym korzystaniem z Internetu (PIU) u młodych dorosłych, z uwzględnieniem strachu przed przeoczeniem (Fear of Missing Out – FOMO) jako zmiennej pośredniczącej. Tematyka ta wpisuje się bardzo dobrze w ważne wyzwania badawcze psychologii, w szczególności w najbardziej aktualną problematykę psychologii uzależnień behawioralnych.

Doktorantka posiadaną wiedzę posługuje się swobodnie, z przeczutnością, wywód jest generalnie logiczny i spójny. Przegląd literatury i badań jest szeroki i rzetelny. Literatura przedmiotu została dobrana trafnie i wykorzystana poprawnie.

Autorka posiada dobre, a w niektórych aspektach bardzo dobre, umiejętności w zakresie planowania, realizacji i opisu procesu badawczego. Cele, ustrukturalizowany model badawczy, pytania badawcze i hipotezy zostały sformułowane poprawnie i logicznie, bezpośrednio wynikają z przeglądu literatury. Celem badania było poznanie zależności między prężnością rodziny a problematycznym korzystaniem z Internetu (PIU) oraz roli strachu przed przeoczeniem (FOMO) jako mediatora tego związku.

Zastosowany przez Badaczkę paradygmat ilościowy, badanie przeprowadzone na próbie młodych dorosłych (N=505) oraz wykorzystanie adekwatnej analizy statystycznej (korelacje Spearmana, analiza regresji wielorakiej, analiza mediacji) są odpowiednie do testowania postawionych hipotez i struktury przyjętego modelu badawczego.

Doktorantka wykorzystała narzędzia standaryzowane, w tym polską adaptację Skali Oceny Prężności Rodzinnej (FRAS) oraz narzędzia do pomiaru problematycznego korzystania z Internetu PIU i strachu przed przeoczeniem (FOMO). Dobrym uzupełnieniem było zastosowanie autorskiej ankiety eksploracyjnej, która pozwoliła na uzyskanie cennych informacji kontekstowych, dotyczących wzorców korzystania z Internetu w sytuacjach codziennych i społecznych.

Warsztat badawczy Doktorantki pozwolił Jej osiągnąć zamierzone cele.

Struktura pracy jest przejrzysta i zgodna z wymogami monografii naukowej. Rozprawa dzieli się na logiczne bloki: część teoretyczną (rozdziały 1–5), część empiryczną (rozdziały 6–7) oraz dyskusję wyników i wnioski (rozdział 8).

Część teoretyczna, w której Autorka omawia zjawisko problematycznego korzystania z Internetu (PIU), funkcje Internetu, modele etiologiczne oraz role środowiska rodzinnego, stanowi solidną podstawę. Szczegółowe omówienie prężności rodzinnej i zjawiska FOMO jest logicznym wprowadzeniem do części empirycznej, uzasadniającym wybór zmiennych i ich operacjonalizację. W części empirycznej Doktorantka szczegółowo przedstawia metodologię, a następnie wyniki badań, zachowując właściwy, klarowny porządek. W dyskusji umiejętnie interpretuje uzyskane wyniki w świetle dotychczasowej literatury, wskazując zarówno na ich zgodność (np. rola prężności rodzinnej), jak i na konieczność pogłębionej interpretacji niespodziewanych rezultatów (np. w przypadku duchowości rodzinnej).

W kwestii spełnienia **drugiego kryterium** stwierdzam, że rozprawa jest oryginalnym, cechującym się nowatorstwem, rozwiązaniem problemu badawczego.

Po pierwsze, Autorka słusznie przechodzi od prostego podejścia korelacyjnego do modelu predykcyjnego. Badanie nie tylko potwierdza znaczenie środowiska rodzinnego jako czynnika ryzyka/ochronnego wobec uzależnień behawioralnych, lecz przede wszystkim koncentruje się na dynamicznym ujęciu funkcjonowania rodziny za pomocą koncepcji prężności rodzinnej (family resilience). Badanie roli prężności rodzinnej oraz jej składowych (m.in. komunikacja, pozytywne nastawienie, spójność) jako bufora w kontekście PIU, w szczególności w polskiej populacji, stanowi istotny wkład w aktualną wiedzę.

Po drugie, nowatorskim elementem pracy jest uwzględnienie zmiennej FOMO jako mediatora. Hipoteza dotycząca mediacyjnej roli FOMO stanowi oryginalny wkład w zrozumienie mechanizmów etiologicznych PIU. Model mediacyjny pozwala na przejście od identyfikacji czynników ryzyka do identyfikacji procesów psychologicznych (Fear of Missing

Out), leżących u podstaw kompulsywnego angażowania się w sieć, a wynik ten został istotnie statystycznie potwierdzony.

Praca wnosi, moim zdaniem, istotny wkład w rozwój nauki, a mianowicie rozprawa znacząco poszerza wiedzę na temat czynników ochronnych, dostarczając empirycznego potwierdzenia, że prężność rodzinna jako system (oraz jej składowe: komunikacja, pozytywne nastawienie, spójność) jest istotnym, choć okazało się, że słabym, negatywnym predyktorem problematycznego korzystania z Internetu. Ponadto, Autorka oferuje w pełni oryginalny i weryfikowalny model, który wyjaśnia, ochronną funkcję prężności rodzinnej.

Przeprowadzone badanie ma również znaczenie dla rozwoju teorii psychologicznej, wzbogacając teoretyczne modele problematycznego korzystania z Internetu, takie jak model poznawczo-behawioralny czy teoria kompensacji, o kontekst systemowy i emocjonalny.

Wyniki pracy mają potencjał aplikacyjny, mogą przełożyć się bezpośrednio np. na treść programów profilaktycznych w zakresie uzależnień behawioralnych, rozszerzając je o elementy wzmacniające prężność rodzinną, skupiając się na poprawie komunikacji, spójności oraz pozytywnego nastawienia w rodzinie.

Analizowana rozprawa doktorska ma formę pisemną. Struktura pracy jest przejrzysta i zgodna z wymogami monografii naukowej. Wyczerpuje to, w mojej ocenie, wymogi określone w **trzecim kryterium** ustawowym.

Czwarte kryterium ustawowe nie dotyczy tego przypadku, gdyż Doktorantka jest jedyną autorką pracy.

Kończąc niniejszą recenzję, chciałabym zwrócić uwagę Autorki na uchybienia i niejasności oraz przekazać Jej jednocześnie pewne sugestie dotyczące potencjalnych zmian, na etapie ewentualnego późniejszego przygotowywania dysertacji do publikacji.

Uprzejmie proszę o odniesienie się do poniższych uwag.

1. Na stronie 57 Doktorantka pisze, opierając się na innych autorach, o wpływie niekorzystnych zachodnich wzorców życia społecznego i rodzinnego. Proszę o krytyczne omówienie i skomentowanie przywołanych opinii w trakcie obrony pracy doktorskiej. Treści zawarte w pracy wydają się być dość zdecydowane i jednostronne.
2. Na tej samej stronie Doktorantka mówi o mediatyzacji życia rodzinnego, kładąc nacisk na to, że media ograniczają i determinują funkcjonowanie rodziny. Pominięty został jednak inny aspekt tego problemu, a mianowicie mediatyzacja życia rodzinnego, umieszczanie w mediach społecznościowych, jak i innych mediach informacji o życiu rodziny, zdjęć i filmów z intymnych momentów funkcjonowania członków rodziny czy też publiczne dyskutowanie problemów rodzinnych. Nie tylko

media wchodzą w życie rodzinne, ale też rodzina przenosi czasem swoją prywatność do mediów (skrajny przykład to „Z kamerą u Kardashianów”).

3. W modelu badawczym na stronie 101 umieszczono zmienną „Funkcjonowanie rodziny”, która nie pojawia się na dalszych stronach poświęconych operacjonalizacji zmiennych. Proszę wyjaśnić tę rozbieżność.
4. Temat pracy brzmi „Specyfika funkcjonowania rodziny a problematyczne korzystanie z Internetu...” Specyfice funkcjonowania rodziny została przypisana zmienna niezależna „Prężność rodziny”. To przyporządkowanie jest trafne, jednak słabo uzasadnione w części teoretycznej. Autorka rozumie prężność rodziny jako swoisty zasób, jest on ważny, ale to nie jedyny czynnik, który określa i determinuje życie rodzinne. Proszę o krótkie wyjaśnienie i uzasadnienie, dlaczego Doktorantka dokonała takiego przyporządkowania? Jeżeli w modelu badawczym (str. 101) „Funkcjonowanie rodziny” można uznać za zmienną latentną, a podskale „prężności rodzinnej” za zmienne realne, to konieczne byłoby zastosowanie innej analizy statystycznej (SEM). Nie byłoby mojego pytania, gdyby temat pracy brzmiał „Prężność rodzinna a”
5. Na str. 121 Doktorantka pisze, że narzędzie FRAS-PI dobrze zaadaptowało się do kultury polskiej. Jestem przekonana, że to badacze zaadaptowali to narzędzie, wkładając w to dużo pracy. Mam nadzieję, że jest to jedynie przejęzyczenie Autorki.
6. Określenie składu próby badawczej jest bardzo ważnym elementem planowania badania. Przynależność do określonej grupy społecznej jest często determinantą wielu zjawisk i procesów. Grupa badawcza jest w tym badaniu bardzo ściśle określona (młodzi dorośli, pokolenie Y i Z), zatem korzystne byłoby umieszczenie tej informacji już w tytule pracy.
7. Realizacja badania przez zaangażowaną firmę jest bardzo dobrym rozwiązaniem, lecz należy wtedy czuwać nad tym procesem, aby firma zrealizowała badanie z większą dbałością o zachowanie właściwych parytetów badanych np. w przypadku płci czy też wykształcenia.
8. Brak jest albo nie zauważyłam tabeli interkorelacji. Informacje w niej zawarte są pożądane, gdyż silne skorelowanie zmiennych niezależnych może wpływać negatywnie na wyniki analizy regresji liniowej i powinniśmy być tego świadomi. Prezentowane w pracy wskaźniki spójności wewnętrznej dla poszczególnych narzędzi dotyczą wartości uzyskanych przez zespoły adaptujące narzędzia. Korzystne byłoby również podanie tych wartości wyliczonych na bazie wyników własnej próby badawczej.

9. Autorka arbitralnie określa czy wynik uzyskany w danej skali (np. PUI) jest wysoki czy też niski. Jest to typowe w psychologii klinicznej, lecz tutaj jest nieuprawnione, a nawet błędne. Narzędzie nie przeszło standaryzacji i jako takie nie ma charakteru diagnostycznego. Dla potrzeb analizy korelacji czy regresji operowanie takimi terminami jest całkowicie zbędne.
10. Generalnie wnioski wyciągane przez Autorkę z badania oraz dyskusja wyników są poprawne, wnikliwe i logiczne. Wprowadzenie do badania pytań eksploracyjnych, ankiety własnej służącej do badania ważnych aspektów oraz interesująca analiza wyników tej części badania, moim zdaniem bardzo wzbogaciła całość projektu. Zdarza się jednak Autorce wyciągać wnioski byt daleko idące, przez co stają się one bliższe dyskusji niż wnioskowaniu. Dotyczy to w szczególności wniosków diagnostycznych, gdzie Doktorantka zbyt swobodnie operuje pojęciami „niski i wysoki poziom FOMO” (co sygnalizowałam już wcześniej) oraz używa terminów sugerujących zależności przyczynowo-skutkowe („osoby te są szczególnie narażone”), co sugeruje, że Autorka przeprowadziła badanie eksperymentalne, a nie o charakterze samoopisowym.
11. Nie praktykuje się raczej w tego typu pracach części o nazwie „Zakończenie”. Treści tam zawarte winny znaleźć się we wcześniejszych częściach rozprawy, bądź pominięte.

Konkluzja

Recenzowana rozprawa doktorska, pod tytułem „Specyfika funkcjonowania rodziny a problematyczne korzystanie z Internetu. Pośrednicząca rola strachu przed przeoczeniem” jest oryginalnym osiągnięciem naukowym. Stanowi spójne i całościowe dzieło, w którym:

- a) został sformułowany oryginalny, teoretycznie uzasadniony i empirycznie zweryfikowany problem badawczy,
- b) wykorzystana metodologia jest poprawna i adekwatna do celów,
- c) uzyskane wyniki wnoszą nową wiedzę w dziedzinę psychologii uzależnień oraz psychologii rodziny, w szczególności poprzez identyfikację mechanizmu mediacyjnego FOMO.

Wartość naukowa rozprawy jest wysoka. Autorka wykazała się biegłością w posługiwaniu się literaturą, zaawansowanym warsztatem badawczym i umiejętnością krytycznej analizy oraz interpretacji uzyskanych danych. Na szczególne uznanie zasługuje zaproponowanie i weryfikacja modelu mediacyjnego, który ma duże znaczenie zarówno teoretyczne, jak i aplikacyjne.

Rekomenduję, aby Autorka w pierwszej kolejności opublikowała wyniki badań w recenzowanym czasopiśmie naukowym, a w dalszej kolejności po uwzględnieniu wybranych sugestii, po niewielkim, lecz uważnym przerezegowaniu rozprawy podjęła próbę publikacji monografii naukowej.

W świetle powyższej szczegółowej analizy, gratulując przedłożonej dysertacji Pani Magister, a także Pani Promotor, stwierdzam, że rozprawa doktorska Pani mgr Karoliny Grzyb pt. *Specyfika funkcjonowania rodziny a problematyczne korzystanie z Internetu. Pośrednicząca rola strachu przed przeoczeniem* spełnia wszystkie ustawowe wymogi merytoryczne i formalne.

W związku z tym wnoszę o przyjęcie recenzowanej rozprawy doktorskiej przez Radę Naukową Instytutu Psychologii Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego oraz o dopuszczenie mgr Karoliny Grzyb do dalszych etapów przewodu doktorskiego, w tym do publicznej obrony rozprawy.

Agata Chudzińska - Czupata